

MALOTA LÁSZLÓ

**A pap, aki merte
vállalni a másságát**

Sándor Bertalan gyónása

A pap, aki merte vállalni a másságát

Sándor Bertalan gyónása

Nem érzett magában elég erőt az önmegettartóztató élethez, inkább kilépett. Sándor Bertalan tagja volt a kapucinus rendnek, majd pappá szentelték, ám, miközben vallásos hite töretlen, elege lett a mindennapi élet sunyiskodásaiból, sandaságaiból, álszentkedéseiből. Nyíltan bevallotta homoszexualitását, bár egy pillanatig sem akar polgárt pukkasztani, egyszerűen vállalja másságát. És azt szeretné, hogy se a homoszexualitását, se a kereszténységét ne kelljen valakinek titkolnia ahhoz, hogy jól érezhesse magát a saját bőrében. Ő már jól érzi magát. Mint a beszélgetések során elmondta, túlzottnak tartja a katolikus egyház kinyilatkoztatásait a szexualitás kérdésében, s neki már az sem tetszik, amikor joghatóságukat úgy kívánják értelmezni a főpapok, hogy kéretlenül mások takarója alá kíváncsiskodnak. Saját esetében pedig érezte annak a feszültségét, hogy a melegsége nagyon erősen jelentkezik, és félmegoldást még gondolati szinten sem fogadott el. Nem kívánt tovább hazudozni, színészkedni, s a rá bízottak iránti felelősség is azt sugallta neki, hogy csak áttetsző étellel lehet hiteles vezetőjük. Most úgy érzi, legnagyobb ajándéka önkéntes száműzetésének, hogy sokkal nagyobb szabadságot

élvez, és inkább tudja az emberek javát kötöttségek, hivatali előírások nélkül szolgálni. Alapítója és igen aktív tagja az Öt Kenyér Keresztény Közösségnek, s állítja: nem törvényszerű a homoszexuális szerveződések és az egyház szembenállása.

– *Ha jól tudom, ön homoszexuális. Igaz-e?*

Sándor Bertalan:

– Igaz, teljes mértékben. Gyerekkorom óta folyamatosan tudom magamról, soha nem volt ezzel kapcsolatban kétségem. Mindig világos volt számomra, hogy meleg vagyok, a nagy kérdést csak az jelentette, hogy mit kezdjek vele. Próbálkoztam az egyház ajánlatával, hogy cölibátusban éljek. Ráadásul ezt egy szerzetesközösség támogató közegében kíséreltem meg. Végül is oly mindegy, hogy miről mondok le, valaki a heteroszexuális vágyáról mond le, van, aki a homoszexuális készletéről. A cölibátus ugyanaz. A papságra is nagyon komolyan éreztem elhívatástást, és most éppúgy fontos számomra, sőt gyakorlom is a hivatásomat. Igazából ezt a lépést nem bántam meg soha. A melegségem kordában tartására a rendi élet egy szublimálási kísérlet volt: hogy ez esetleg sikerülhet egy családias légkörben, de mégsem az eredeti terveim szerint alakult az egyházi „karrierem”.

– *Hogyan fedezte fel a melegségét?*

Sándor Bertalan:

– Gyakorlatilag amióta magamra eszméltem, amióta a sze-

xualitás, mint kérdés előjött, attól a pillanattól számomra világos volt, hogy nekem a fiúk tetszenek, a fiúkat nézem meg. Egyszerűen tudtam azt, hogy nem bölcs dolog erről beszélni, mert láttam, hogy a környezetem meglehetősen utálkozva, vagy ellenségesen áll hozzá a témához. Ezért az volt a döntésem, hogy „jó, akkor erről nem fogunk beszélni!” Aztán hosszú ideig azt gondoltam, főleg kamasz koromban, hogy én ezzel a problémámmal egyedül vagyok a világon, és fogalmam sem volt, mi lesz majd velem. Aztán szép lassan tisztult a kép, megtudtam, hogy ez nem egy elszigetelt jelenség, nagyon is sokan érintettek benne.

– *Most eszembe jutott egy nagyon kedves barátom, aki szintén meleg volt, és azt mondta nekem egyszer, hogy neki az volt a legnagyobb problémája, hogy vidéki srácként a szülei nagy családi esküvőt várnak, és nem értették, hogy miért nem kerül elő egy lány. Az ön családja ezt hogyan tudta feldolgozni?*

Sándor Bertalan:

– A családom valószínűleg megérezhetett ebből valamit, mert különösképpen soha nem problémázott azon, hogy én udvarolok-e vagy nem valakinek.

Öten vagyunk testvérek, és több testvéremnek született már gyermeke, így az unokadilemma nem játszott bele a képbe. Mivel ők nagyon bölcsen megsejtették már idejekorán, hogy én más vagyok, és magukban kimondatlanul elfogadták ezt, szexuális identitásom soha nem volt kérdés. Nem beszélünk róla, de nem okozott szőnyeg alá söpört feszültséget sem.

– Önök öten testvérek?

Sándor Bertalan:

– Igen, én vagyok a középső: két bátyám van, egy öcsém és egy húgom.

– És a családban ön az egyetlen, aki más érdeklődésű?

Sándor Bertalan:

– Valószínű, hogy nem. Egyik unokabátyámról szintén gyaníthatták, mert nem nősült meg, és eléggé nőies megnyilvánulásai voltak. A háta mögött néha megjegyezték róla, hogy biztosan buzi, azonban ezen túl sem bántotta senki. Falusi környezetben nem olyan nagy tragédia ez, mint ahogy a természeti népek is inkább elfogadóak a homoszexualitás irányában, mint a „civilizált” Európa. Ezekben a társadalmakban még van egy nagy adag földhöz ragadt józanság: nem harcolnak azzal, ami fölött nincs hatalmuk, amit nem képesek megváltoztatni. Általános szinten is igaz volt a gyermekéveim közege, hogy békében megfértek egymás mellett az emberek.

– Most falun él?

Sándor Bertalan:

– Én évek óta Budapesten élek, a családom maradt falun.

– Az ember azt hinné, hogy falusi környezetben, ha mondjuk egy nőről kiderül, hogy prostituált, az a kisebb közösségben sokkal kellemetlenebb lehet, mint például Budapesten.

Sándor Bertalan:

– Ez így van. A gyerekkoromat éltem falun, a középiskolás évek során már kollégista voltam, inkább csak a nyarat, vagy annak jelentős részét töltöttem otthon. Gyakorlatilag az érettségi óta nincs napi kapcsolatom a családommal. Csak ritkán, néha egy-egy hétre megyek haza, az életemnek a felnőtt része már nem otthon zajlik. Emiatt is kevésbé feszültségterhes a viszonyunk. Ha nemcsak így, „vendégségbe” járnék haza, hanem tartósan otthon élnék, akkor elképzelhető, hogy lettek volna gonoszabb megjegyzések, pletykák körülöttem. De ezt sem tartom túl valószínűnek.

– *Ha mondjuk, megy az utcán otthon, vagy ment a gyerekkorában annak idején, és valaki rákérdezett erre, akkor vállalta-e?*

Sándor Bertalan:

– De nem kérdezett rá senki...

– *Mi lett volna, ha mégis megkérdezi valaki, hogy Berci, a lányok érdekelnek vagy a fiúk?*

Sándor Bertalan:

– Valószínűleg kitértem volna a felelet elől. Hosszú időbe került az, aminek eredményeképp én mozgalmár, „közbuzi” lettem. Addig azért...

– *Mit ért ez alatt?*

Sándor Bertalan:

– Akik szerepelnek a médiában, névvel és arccal vállalják

a homoszexualitásukat. Kiállnak, elmondják a véleményüket, érzéseiket, azaz fölállalják önmagukat.

Hogy ez nálam mikor kezdődött? Körülbelül három éve. Egy tévériport kapcsán kerestek meg, onnantól a titkom teljesen nyilvános lett a munkatársaim, a főnökeim, mindenki előtt.

– *Érte akkor megkülönböztetés?*

Sándor Bertalan:

– Nem. Sőt! Sok kedves, figyelmes reakció történt. Azóta is folyamatosan jelzik, ha valamelyik műsorban látnak.

– *Volt gondja ezzel az őszinteséggel? Nem féltél?*

Sándor Bertalan:

– Természetesen igen. Az első lépések előtt hezitáltam. Gyakran, amikor nem baráti viszonylatban rákérdeztek az irányultságomra, akkor többnyire bedobtam valami fedő sztorit. Ezt a kíváncsiságot jelenleg is illetéktelen és durva határsértésként könyvelem el.

Jogtalan kérdezőnek pedig az értékrendszerem szerint nem jár őszinte válasz. A nagy coming out előtt beavattam pár közeli barátomat, és hatalmas felszabadulás volt számomra is, hogy legalább előttük nem kell alakoskodnom, mellébeszél-nem.

– *Menyi ideig gondolkozott különben ezen a műsoron? Egyáltalán, hogyan került szóba a műsorral kapcsolatosan?*

Sándor Bertalan:

– Az RTL Klub Akták című műsora volt, amely összeállítást szentelt a melegség kérdésének. Ennek egy fejezete a meleg keresztények és az egyházak szembenállását elemezte, illetve azt, hogy miként tudjuk ezt a rendezetlen szituációt elhordozni. Pár perces riport szól az Öt Kenyér Keresztény Közösségről, amelyben néhány szó esett az én személyes utamról is.

– *Ez az Öt Kenyér Keresztény Közösség az, amelynek az interneten honlapja van?*

Sándor Bertalan:

– Így van. A közösséget Bertalan Balázs barátommal együtt alapítottuk. Azóta kisebb-nagyobb döccenőkkel, de megszakítás nélkül működik, már nyolc éve. Alapjaiban keresztény közösség vagyunk, amelynek egyik kiemelt küldetése, hogy valami módon otthont biztosítson a hitüket és a melegségüket elfogadni, kibékíteni törekvők számára...

– *És ez kizárólag hívők számára létezik?*

Sándor Bertalan:

– A belépési feltétel úgy van meghatározva, hogy bárki tagunk lehet, akár hívő, akár nem hívő, homoszexuális és heteroszexuális egyaránt. A lényeg az, hogy az Öt Kenyér Keresztény Közösség. Az összejöveteleinket, az imáinkat, a beszélgetéseinket nyilván a krisztusi tanítás mentén szervezzük. Ha valaki ateistaként vagy Krisna-hívőként jól érzi magát ebben

a kis világban – és erre akad is egy-két példa –, az bátran jöhet közénk.

– *Hány tagjuk van?*

Sándor Bertalan:

– Az elmúlt években folyamatosan harminc-negyven között mozgott a taglétszám. De elég könnyű kiesni. Arra törekszünk, hogy ne alakulhasson ki „alvó”, passzív tagságunk. Aki nem tartja a kapcsolatot a csoporttal, vagy nem érezzük legalább a törekvését erre, azt féléves szünet után nem tartjuk nyilván. A barátság ettől még megmarad, alkalmanként elhívjuk vendégségbe is.

– *Vannak ilyen összejövetelek, amikor...*

Sándor Bertalan:

– Az alkalmakból már-már a túlkínálattal küzdünk. Egyrészt hetente minden csütörtökön találkozunk, az összejövettel közös imából és beszélgetésből épül fel. Ezen kívül van három, havonta visszatérő program. Egyik a filmklub, amikor az együtt megnézett filmmel kapcsolatban osztjuk meg élményeinket; a szabadidős együttlétekbe belefér mozi, színház, kirándulás, főzés, minden olyan lehetőség, amely erősíti a baráti szálakat a tagok között. A harmadik az agapé, amely többnyire katolikus mise vagy protestáns istentisztelet. Évente egy hetet lelkigyakorlatra vagy csapatépítésre fordítunk. Két alkalommal már együtt ünnepeltük a húsvét napjait. Szerveztünk ökumenikus istentiszteletet a meleg- és lesbikusfesztí-

vál keretében; a múlt ősszel pedig engesztelő szentmisét tartottunk a Vatikáni nagykövetség előtt a történelem során meggyilkolt, megnyomorított homoszexuálisokért és gyilkosaikért, Imádkozatok üldözőitekért! mottóval.

– *És azt egy pap celebrálja?*

Sándor Bertalan:

– Igen. Jobb híján magam.

– *Nyilván, hogy ez is erősíti azt a tudatot, hogy nem feltétlen kell a másságot titkolni.*

Sándor Bertalan:

– Persze, ez a fő küldetésünk. Az új tagok számára ez az óriási felszabadító erő, hogy végre találtak egy helyet, ahol fellélegezhetnek, és nem kell feszülten figyelni a szavaikra. A hétköznapi homoszexuális számára napi kín, hogy nehogy elszólja magát egy alkalmatlan helyzetben.

A közösségünkben a melegséget, vagy az azzal kapcsolatos bizonytalanságát, bátran vállalhatja mindenki. Melegkörökben néha a kereszténységet bélyegzik meg vagy sajnálják le, esetleg ellenséges kirohanásokban nyilvánul meg a hivatalos egyház képmutatása miatti jogos felháborodás. Meleg szórakozóhelyen nem biztos, hogy elő mer hozakodni valaki a vallási elkötelezettségével, hitbeli kételyeivel. Azt szeretnénk, hogy se a homoszexualitását, se a kereszténységét ne kelljen valakinek titkolnia ahhoz, hogy jól érezhesse magát a saját bőrében.

– Jár ön ilyen szórakozóhelyekre?

Sándor Bertalan:

– Nagyon ritkán előfordul, akkor is inkább a baráti társaság kedvéért. Különösebb igényem nincs rá.

– *Mit gondol, mennyivel nagyobb a veszélye annak, hogy valaki melegként elkapjon egy, akár halálos betegséget, mint a heteroszexuálisoknál?*

Sándor Bertalan:

– Ez jó kérdés. Ez a betegség önmagában rettenetes. A Háttér Társaság HIV/AIDS prevenciók projektje jelenleg felmérést végez, amely kifejezetten heteroszexuális fiatalok ismereteit és magatartását vizsgálja az AIDS és egyéb nemi betegségek vonatkozásában. A szűrésből kiderült, hogy hatalmas az AIDS-szel kapcsolatos tájékozatlanság, és általában keveset tudnak a nemi betegségekről. Védekezés, óvszer nélkül szeretkeznek fűvel-fával. Nyilván a melegekre is jellemző a nagyon szabados szemlélet, de ez jóval általánosabb, generációs jelenség. Nem arról van szó, hogy a heteroszexuálisok boldog, monogám párkapcsolatban élnek, amíg meg nem halnak, a „mocskos buzik” meg – elnézést a kifejezésért – összevissza kefélnek. Szó sincs róla. Persze, ez nem pozitív fejlemény. Sem a melegek, sem a heterók életében nem tudok örülni ennek a folyamatnak, mert egyre inkább egy arc nélküli, személytelen szexualitáshoz vezet. A nemi betegségek a tudatlanság hátán is terjednek. Magyarországon még nincs pánik, vagyis inkább egy hamis biztonságérzet jellemzi a he-

teroszexuális társadalmat. Pedig viszonylag magas a fenyegetettség, és egyre több heteroszexuális lány fertőződik meg, mert azt gondolja, hogy ez a melegek „pestise”, amihez neki nem lehet köze. A szintén bujkáló biszexuálisok révén, sajnos, sok hűséges háziasszony számára sem életbiztosítás a saját házassága. A férj, többnyire titkolt, kalandjaiból összeszedett kór rájuk sincs tekintettel.

– Lehet valaki biszexuális egyáltalán? Mert akivel beszéltem, az mind úgy vélte, hogy előbb-utóbb ez eldől...

Sándor Bertalan:

– Én is azt gondolom, hogy valami módon dűlőre kell jutniuk végül... A biszexuálisok számára az a gyötrődés forrása, hogy ott ácsorognak a pályaudvaron, és közben elmehet mind a két vonat. Egyik irányba dönteniük kell, hiszen szinte mindenki szexuális életre vágyik. Amennyiben pedig hiányzik az életéből ez az intimitás, többnyire mégiscsak egy párkapcsolatban kívánja megélni azt. Szerelmi viszonyt egyszerre több személlyel még a szervezőzseniknek is nehéz kialakítani, pláne fenntartani. Nem állítanám, hogy a biszexuálisok gyógyítható vagy gyógyítandó emberek. Csupán praktikus kérdésként mered rájuk, hogy végül heteroszexuális vagy meleg életutat válasszanak-e maguknak.

– Mit gondol, mi alapján döntenek?

Sándor Bertalan:

– Nyilván a vágyak intenzitásáról szól a döntés. Sokan el-

mondják, hogy X százalékban heterók, döntően nőkről fantáziálnak, de azért ott lappang a melegség is. Úgy gondolom, hogy ez jellemzően nem is múlik el.

Azt kellene a biszexuálisoknak elfogadniuk, hogy ez a ketősség megmaradhat bennük, talán az utolsó levegővételükig. Ha egyszer már valaki mellett döntöttek, próbáljanak meg ebben következetesen viselkedni, akár fiú az illető, akár lány. Nem hiszem, hogy ez alapvetően változtatható, arányeltolódások talán bekövetkezhetnek. Főleg akkor, ha egyik irányban már konkrét lépéseket tett az illető. A tiltott gyümölcs varázsát csak fokozza, ha lemondok róla, ha már nem engedhetem meg magamnak ezt a „luxust”. Nehéz okosnak lenni, nem tudom elképzelni, hogy mit tennék egy biszexuális helyzetében...

– *Nekem pedig Woody Allen jutott eszembe, aki azt mondta, hogy az a legjobb, ha az ember biszexuális, mert akkor rögtön megkettőződnek az esélyei egy szombat esti randevúra.*

Sándor Bertalan:

– Így is lehet gondolni.

– *Természetesen ez csak vicc, és hosszú távon nem is lehet...*

Sándor Bertalan:

– Én eddig csak kínlódó embereket láttam a biszexuálisok között, akik azon gyötrődtek, hogy kit válasszanak, illetve ha már elhatározásra jutottak, akkor vajon sikerült-e jól dönteniük.

– Imer olyan biszexualist, akinek van egy barátnője – vagy akár lehet fordítva is –, és mellette egy fiú a szeretője? El tudja azt képzelni, hogy ez hosszú távon működik?

Sándor Bertalan:

– Hogy hosszú távon, társadalmi szinten megáll-e, azt nem tudom.

– Tehát egy lány lehet-e féltékeny egy fiúra, ha a barátja időnként vele is lefekszik?

Sándor Bertalan:

– Érdekes felvetés. Hallottam olyan beszámolót, hogy valaki lesbikus kapcsolata után inkább a fiúk közelségét választotta. Annak rendje és módja szerint szerelmes lett, most is a barátjával él. Megpróbálta feltárni a múltját a barátja előtt, akit ez a váratlan hír szinte romba döntött. Jó ideig gyanakvóan viselkedett. Úgy gondolom, hogy éppen ez a gond: egy heteroszexuális férfi egy másik férfival tud megmérkőzni. Lehet, hogy harcol érte, lehet, hogy eloldalog, de egy nővel szemben nem tud mit felajánlani. Tehát ezen a terepen ő nem jöhet szóba vetélytársként. Ezért talán még inkább megjelenhet a féltékenység, mint egy új férfi felbukkanása esetén.

– Igen, bár eszembe jutott, hogy sok olyan fiú van, aki szívesen lenne két lánnyal...

Sándor Bertalan:

– Csakhogy a lesbikuság nem erről szól. A heteroszexuá-

lis macsó tudatába valóban a pornófilmek mintája fészkelte be magát, az az elképzelés, hogy két lány plusz egy fiú még nagyobb élvezet. Az egyik kollégám szerint négyesben legjobb a szex: három nő egy férfival.

Úgy sejtem, hogy a valóság nem felel meg ezeknek az ideáknak. Ha valaki leszbikus, az nem kíván az ágyban harmadiként férfit. Sok meleg nő tapasztalja, hogy ha színt vall, elmondja a leszbikus mivoltát az őt ostromló fiúnak, az udvarló arra, hogy „bocs, de én a lányokat szeretem!” élből válaszolja: „hozd a barátnődet is!”

Egyetlen szépséghibája ennek az elméletnek, hogy nem így működik az élet.

– *Értem. De térjünk vissza önre! Nyilván volt már szerelmes.*

Sándor Bertalan:

– Ó, hogyne!

– *Lányba is? Vagy teljesen elképzelhetetlenek tartja, hogy egy lány megfogja önt?*

Sándor Bertalan:

– Sok csodálatos lányismerősöm van. Barátaim, akiket néha rajongásig tudok szeretni, de ez nem a szerelem élménye.

– *Nem is próbálták rávenni erre...?*

Sándor Bertalan:

– Nem.

– *Csak azért kérdeztem, mert egyszer történt ilyen velem, hogy egy lánynak, aki egy boltban dolgozott, azt mondtam, hogyha nem a fiúkat szeretném, akkor neki udvarolnék. És aztán ez a lány mindent megpróbált, hogy rábírjon engem a szerelemre.*

Sándor Bertalan:

– Ezzel akarta meghódítani?

– *Így van. Igen, aztán célt értem.*

Sándor Bertalan:

– *Ügyes trükk. Valószínű, hogy általában beindul egy bizonyítási kényszer, ami a férfiakban is működik talán. Ha egy lány azt mondja, hogy leszbikus, akkor úgy reagál, hogy „nem találkoztál még az igazival, és ha engem megismernél...”*

– *Önnél volt ilyen?*

Sándor Bertalan:

– *Hála Istennek, nem volt, és nem is hiányzik.*

– *Jelen pillanatban egyedül él, vagy valakivel párkapcsolatban?*

Sándor Bertalan:

– *Volt egy hét évig tartó kapcsolatom, ami nagyon-nagyon jó barátsággá szelídült. Viharos, de egyoldalú szerelmeket leszámítva, most újra kölcsönös szereteten és elfogadáson alapuló viszonyban élek.*

– Működőképes? Általában szokták mondani, hogy férfi és nő között nem lehet barátság, mert akkor... Önöknél hogyan van?

Sándor Bertalan:

– Az helyzet, hogy akkor a pusztító lángolás elmaradt. Nélküle is hihetetlenül jól együtt tudunk működni majdnem minden területen, még a szexben is, de hiányzott az a tűz, ami azért kijár az élettől. Egymást bevárva jöttünk rá, hogy testvérként szeretjük a másikat, és ez azt követeli tőlünk, hogy engedjük megtalálni a nagyobb boldogságunkat. Azóta is jóban vagyunk, gyakran segítjük is egymást. Most van egy nagyon...

– Ahol megvan a lángolás. Régóta tart?

Sándor Bertalan:

– Az igazat megvallva még elég fiatal hajtás, de szeretném, ha megerősödne.

– Hát azért lehet lángolás. A srác fiatal vagy a kapcsolat tart rövid ideje?

Sándor Bertalan:

– Tőlem pár évvel fiatalabb fiúval élek. Nagyon jól érzem magam a közelében, egy hullámhosszon vagyunk az első találkozástól kezdve.

– Hogyan találkoztak?

Sándor Bertalan:

– Létezik egy internetes ismerkedő oldal, amelyen elérhető a melegrandinak keresztelt szolgáltatás is. Ezen bárki elhelyezheti a saját, fotóval vagy szöveggel kiegészített regisztrációs lapját, írhat az ott szereplőknek, és mások is címezhetnek neki levelet. Itt vettük fel a kapcsolatot, aztán találkoztunk.

– *Most önnel ez megtörtént. Másról is tud, aki interneten ismerkedett?*

Sándor Bertalan:

– Többről is. Ez nem elméleti dilemma, inkább gyakorlatias lépés. A világunk annyira bezsűfolt, és olyan kevés felület van találkozni: idegen emberekkel barátkozni, beszélgetni, ismerkedni. Egyszerűen ki kell használni ezeket a technika nyújtotta lehetőségeket. Mindig a lehető legkorábbi személyes találkozásra törekedtem, a virtuális kapcsolatnak nem táltam értelmét. Az internet arra jó, hogy felgyorsítsa és megkönnyítse az ismerkedési folyamatot. Aztán a találkozás és beszélgetés eldönti, hogy van-e folytatás...

– *Az önök esetében volt. Ön szerint mennyire inkább hajlik kompromisszumra egy meleg érdeklődésű ember a párkapcsolatnál? Megpróbálom értelmesebben megfogalmazni: nyilvánvalóan a világban – itt most elsősorban Magyarországról beszélünk –, egy heteroszexuális férfinak általában sokkal könnyebb párt találnia. Mennyire jellemző a melegeknél az, hogy „jó, nem tökéletes, de olyan régóta keresek valakit...”, tehát mennyire engedékenyebbek egy viszony elindulásakor?*

Sándor Bertalan:

– Albérlőként több mint egy évig éltem egy heteroszexuális fiúval szomszédos szobában. Estéről estére meghallgattam a beszámolóit, sokat beszélgettünk.

– *Ő tudta nyilván ezt a...*

Sándor Bertalan:

– Természetesen, a beszélgetés egy fokán el is kellett mondanom a saját másságomat, különben hiteltelenné vált volna, illetve megszűnt volna egyenrangúnak lenni a társalgásunk. Azt szeretném csupán kiemelni ebből az élményből, hogy ő is megosztotta velem a hasonló aggodalmait. Mesélt például arról a küszködéséről, hogy megismert egy lányt, de nem tudja, bízhat-e benne.

Azért volt ez számomra döbbenetes, és szinte kinyilatkoztatás értékű, mert rájöttem, hogy teljesen azonosak a problémák, ugyanolyan intenzitással. Ha közelebbről megismertem valakit, izgatott, mennyire építhetek kettőnkre. Mikor határozhatom, vagy kötelezhetem el magam egy életre? Úgy látom-hallom, hogy a meleg életét megnehezíti a tény, hogy viszonylag szűkek az ismerkedési lehetőségeink. De ez sem egészen specifikus... Ön sem szólít le bárkit az utcán, csak azért, mert keblei vannak. Elképzelhető, hogy éppen ügyesbajos dolgai lökik tovább a rohanásba. Ellenkező esetben a saját belső lehangoltsága bénítja meg és vágja el egy lehetőségtől... Vagy szimplán nem áll önnel szóba. Tehát az, hogy heteroszexuális valaki, az nem feltétlenül teszi könnyebbé az életét.

– *De mégis több partner közül választhat. Legalábbis elméletileg.*

Sándor Bertalan:

– Talán gyakorlatilag is. Nyilván könnyebb a tájékozódás hetero szemüvegben: egy munkahelyen könnyebb behatárolni, hogy egyáltalán ki jöhet szóba és ki nem.

Vidéken az elzártság még inkább gondot okozhat, de Budapesten sok lehetőség van melegek számára is. Az internet vagy a párkereső hirdetések útján pedig egyaránt alkalom nyílik erre, bárhol él valaki az országban. Maga a kapcsolatfelvétel a kisebb gond, futólag megismerni valakit egy közepesen nyitott lelkiállattal is könnyen kivitelezhető.

Összességében – visszatérve az eredeti kérdéséhez – a melegek sem képtelenebbek kölcsönös elköteleződésre, párkapcsolatra, ha a társadalom ezt nem kívánja pokollá tenni: titkolódzásra, visszahúzódásra kárhóztatva az azonos nemű párokat. Az élettársi viszony elismerésével még édeskeveset tettek a jogalkotók az egyenlőség elérése terén. Amikor majd nem kell különválogatni a nyaralási fotókat aszerint, hogy éppen ki kívánja megnézni azokat, vagy a meleg házasságkötéseken mindkét család teljes létszámában képviselteti magát, és büszke lesz fiára-lányára, akkor talán a Kánaán kapujához léptünk.

Még mindig az együttélés későbbi fázisai jelentenek keményebb diót, tehát felvállalni, együttlakni, vagy a családnak elmondani, esetleg a kollégákat is beavatva dolgozni. Szerencsémre, szexuális orientációm a munkahelyemen nem okoz gondot.

– *A munkahelyén ez mindig így volt?*

Sándor Bertalan:

– Sajnos, nem. Egyik állásomból éppen a melegségemre hivatkozva raktak ki, szinte szó szerint az utcára. December elején váratlanul, szabályos felmondási procedúra és végkielégítés nélkül elbocsátottak.

– *Arra hivatkozva, hogy homoszexuális?*

Sándor Bertalan:

– A dolog pikantériája, hogy az iskola igazgatónője, aki egyben a munkáltatóm is volt, baráti alapon a saját autójával segített nekem átköltözni egy másik albérletbe. A személyes dolgomak közül a kocsija hátsó ülésére kicsúszott egy, az Öt Keresztény Közösségnek tervezett, fejléces papír. Másnap reggel következett a tetemrehívás.

Erősen faggatózott, hogy én most meleg vagyok-e vagy csak „mentem” a homoszexuálisokat. A válaszom következetesen úgy szólt, hogy ne haragudjon, de ez szigorúan a magánügyem. Semmi köze hozzá.

– *Nyilván.*

Sándor Bertalan:

– Hirtelen felindulásból fegyelmi tárgyalást rögtönzött, és azonnali hatállyal elbocsátott.

– *Nem próbált fellebbezni?*

Sándor Bertalan:

– Hogy a csudába ne! Munkaügyi pert helyeztem kilátásba, aminek eredményeként megállapodtunk pár havi fizetésben, és nem tereltem jogi útra sérelmemet. Utólag kicsit bánom ezt, akkor azonban még nem voltam felkészülve a folyamatos közszereplésre. A média nyomása könnyen megkeserítette volna bennem a győzelem ízét. Így maradt időm örülni, és méltósággal tovább lépni.

– *Tehát ez megoldódott. Utána mennyi nehézséggel talált munkát?*

Sándor Bertalan:

– Könnyen, rögtön találtam. Azonnal elhelyezkedtem.

– *Nem így értettem. Mennyire hagyott ez benned nyomot, mennyire volt óvatosabb a következő munkahelyén ez ügyben?*

Sándor Bertalan:

– Különösebben nem. Tudtam, hogy korábban is igazam volt, illetve ok nélkül, ártatlanul hurcoltak meg. Jobb munkahelyet találtam, magasabb fizetéssel, ezért nem is nagyon fáj a szívem a korábbi állásom miatt.

A diákokkal nagyon jó volt a kapcsolatom, akik egyébként már az érettségi vizsga után kerültek hozzánk – így az akkor még tizennyolc évben megszabott beleegyezési korhátárral elvileg sem operálhattak volna. Ők hiányoztak elsősorban.

– Az nem lehet különben, hogy az igazgatónő érdeklődése a férfinak szólt?

Sándor Bertalan:

– Ó, hogyne. Ezt közölte is velem néhány alkalommal.

– Tehát erről volt szó...

Sándor Bertalan:

– Kifejezetten megmondta. Először csak óvatosan hártottam, mert nem akartam megbántani.

– Tulajdonképpen nem is a melegség;vel volt baja, hanem azzal, hogy nem érdeklődött iránta.

Sándor Bertalan:

– Nagyon érdekes érzelmi kavalkád volt ez a részéről, igen.

– Sokáig dolgozott itt?

Sándor Bertalan:

– Kerekítve két évet.

– Egészen addig, amíg ki nem derült a mássága?

Sándor Bertalan:

– Igen.

– És a főnöknője ennyi időn át próbálkozott önnel?

Sándor Bertalan:

– Sőt, engem már jóval korábban ismert. Az igazsághoz tartozik, hogy nem volt folyamatos az ostromállapot.

– *Nem tudta ezek szerint azt, hogy ön meleg, és nem is sejtette vagy nem is utalt rá, hogy...*

Sándor Bertalan:

– Lehet, hogy sejtette. De azért én ügyesen „elhajoltam” az ilyen fajta tapogatózások elől. Megmondom őszintén, hogy a kirúgás első pár kínos percének elteltével – amikor alig tudtam levegőt venni a csodálkozástól – örültem végül, mert meglehetősen kínos volt már számomra ez a szituáció. Az, hogy folyamatosan kerülni, állandóan háritani kényszerültem.

– *És akkor a következő munkahelyein nem érte semmi zaklatás?*

Sándor Bertalan:

– Nem. Sőt, a jelenlegi munkahelyemen kifejezetten büszkék rám. Előre bejelentem a küszöbön álló közszereplésemet, és ha módjukban áll, akkor figyelemmel kísérik, utólag gratulálnak, amit nem tudok zavar nélkül fogadni. Nem érzem, hogy ez a részemről világrengető teljesítmény lenne, csak a keveseknek megadatott őszinteség áldásában lubickolhatok.

– *Ön akkor szerencsés helyzetben van, elfogadják a másságát. Hogy látja, sok ilyen ember van Magyarországon?*

Sándor Bertalan:

– Kevés, nagyon kevés. Mert azok, akik vállalják a nyilvánosságot, időnként ma is hátrányos helyzetbe kerülnek emiatt.

– Mármint azzal, hogy bántják őket, ha kiderül a másságuk?

Sándor Bertalan:

– Igen. Bár, hogy atrocitás éri őket, azt így nem lehet egyértelműen kijelenteni. A téma kényes volta miatt viszonylag kevés bizonyítható adat áll a rendelkezésünkre. Azt tudom, hogy sokan inkább bölcsen hallgatnak, nem beszélnek az őket ért fizikai vagy pszichés bántalmakról. Még olyan helyeken is, ahol a magánszféra elvileg tökéletesen indifferens. Például a multinacionális cégeknél is előfordul, ahol pedig az számítana, hogy milyen minőségben termelsz, és nem az, hogy miben hiszen, kivel bújsz ágyba.

– Ön szerint el fog jönni az az idő, amikor a másság elfogadott lesz?

Sándor Bertalan:

– Ezért dolgozom és imádkozom. Különbem nem hiszek ebben az ideális világban, viszont tudom, hogy valahogy mégis lehetséges, és minden vágyammal siettetni akarom a beköszöntét.

– Mennyi idő kell még ehhez?

Sándor Bertalan:

– Gondolom, hogy – legalábbis a nyugati féltekén – mini-

mum két generációnak ki kell halnia ennek elérékezéséhez. Legnagyobb sajnálatomra a fundamentalizmus gyökeresen nem irtható ki az emberiség életéből. Mindig lesznek fanatikus hülyék, és lesz manipulálható tömeg, amely támadni fog minket. Esetleg a saját identitásukat így próbálják megtámogatni, vagy a saját bizonytalanságukat másokban legyűrni az emberek. A józan többség azonban egy-két generáción belül meg fog tisztulni ettől a szánalmas össznépi hisztériától.

– *A homoszexualitás mindig is létezett, ám az idők folyamán változott megítélése, elfogadottsága. Sőt, ha jól tudom, az ókorban kimondottan kultusza volt az azonos neműek szerelmének.*

Sándor Bertalan:

– A homoszexualitás a kereszténységen kívüli kultúrákban is mindenütt jelen van. Akár Japánban, akár az ókori Görögországban, vagy az iszlám világban. A kérdés nem az, hogy fel-lelhetőek-e melegek, hanem az, hogy ezzel szabad-e szembe-sülni.

– *Tehát elfogadottak?*

Sándor Bertalan:

– Akár az indián törzsek között nézzük, akár az előbb felsorolt közegekben, az arab országok szemellenzős, de nagyon is véres „ügyintézésétől” eltekintve, nincs sok okunk a panaszra. A homoszexualitás, mint társadalmi probléma és üldözött jelenség, elsősorban a kereszténységgel kezdődik. A bizánci birodalom rothadt légkörében bárkinek el lehetett orozni a

vagyonát, ha rá lehetett húzni, hogy buzi. Úgy gondolom, hogy az intézményesített és a hatalomba befészkelődött „hivatalos” kereszténységnek nemcsak a melegekkel, hanem általában minden másként gondolkodóval meggyűlt a baja. Gondoljunk csak a különféle eretnekek elleni erőszakra, az inkvizíció dühödt tombolására. Ez a „majd én megmondom neked, hogyan gondolkodj, és hogyan élj” mentalitás nemcsak Jézus Konstantin utáni egyházát ejtette rabul, hanem a kelet-római iskolába járt többi diktátort és birodalmi mechanizmusait is. Így természetesen a kereszténység számára is rettenetes kísértésként jelentkezett, hogy üldözött, földalatti mozgalomból a hatalom oldalára kerülve, próbáljon dirigálni lelkiismereti, társadalmi és minden egyéb, például szexuális kérdésekben.

– *Ez bűn Isten ellen?*

Sándor Bertalan:

– Ez égbekiáltó visszaélés. Napjainkban a legékesebb bizonyíték erre, amikor Ratzinger bíboros Rómából ad erkölcsrendész ukázt a világi törvényhozóknak, hogy akadályozzák meg a meleg polgári házasságának bevezetését a saját államaikban. Mi ez, ha nem egészségpártó letámadása az elvileg tiszteletben tartott állami függetlenségnek? Tehát nemcsak a katolikus, hanem a zsidó, a Krisna-hívő és az ateista melegket is meg kívánja regulálni az ősz halántékú kardinális. Igényt tart arra, hogy ő szabályozhassa a világ összes, nem katolikus hívőjének a magánéletét is. Nekem már attól is borsózik a hátam, amikor a joghatóságukat úgy kívánják értel-

mezni becses főpapjaink, hogy kéretlenül mások takarója alá kíváncsiskodnak.

– *De hát ez egyfajta erőszak.*

Sándor Bertalan:

– Ez abszolút torz és beteges hozzáállás a világhoz, és hitem szerint Istenhez is! „Mi diktálunk, mi mondjuk meg a szabályokat!” – és kedves civil állam, tessék ezt tiszteletben tartani, mert különben a szegény keresztények üldözötten érzik magukat, ha nem ők mondhatják ki a döntő szót. Hát egy frászt.

– *Miként ítéli meg, a keresztények, vagy szűkítsük a kört, mondjuk a katolikusok között melyik az elfogadottabb: ha egy papnak férfival van viszonya, vagy ha nővel?*

Sándor Bertalan:

– Ezt nehéz megítélni.

– *Melyik derül ki hamarabb? Melyiket lehet hosszabb távon titkolni?*

Sándor Bertalan:

– Talán a férfikapcsolatot, bizonyos szempontból. Erről még nemigen gondolkodtam. Miután a meleg kapcsolatból semmi szín alatt nem származik gyermek, talán kevésbé feltűnő. Nem beszélve arról, amikor a viszony papok között bontakozik ki. Mint munkatársak egyébként is járnak egymáshoz

látogatóba. Nehezebben veszi be a közösség, ha egy hölgy jár a plébános úrhoz beszélgetni. Egy férfikapcsolat jobban eladható. Azt kevésbé lehet kimagyarázni, hogy a bejárónő csak takarítani jár. Szóval, valószínű, hogy az embereknek jobban van szemük arra, hogy észrevegyék a papjuk nem meleg szeretőjét. Nagyon későn eszmélhetnek rá, sokáig vakfolt maradhat számukra, hogy két férfi között nem éppen szellemi barátság van, nem azért ölelik meg egymást...

– *Látszik ez a külső megjelenésben?*

Sándor Bertalan:

– Nem. A heteroszexuálisok között is nagyon sok férfi mutat nőies vonásokat, és ugyanúgy a nők között is van több határozott teremtés, aki ettől még nem lesbikus. A meleg szubkultúrában ettől különböző erők is megnyilvánulnak. Amikor a homoszexuális férfiak túlélészik magukat, csetlenek-botlanak és feltűnően viselkednek, az többnyire a szociális bezártság okozta feszültség szelepeztetése. Nem arról van szó, hogy betegesen narcisztikusak vagy képtelenek megnyugodni, mint azt a néhány hónapja napvilágot látott református egyetemi tanulmány próbálja beállítani. Sokrétűbb jelenség ez. Egyrészt meleg környezetben, szórakozóhelyeken, klubokban végre átélik, hogy szabadok, kifújhatják magukat, és a bujkálás miatt visszaszorított indulatok vulkán módjára törnek elő. Néha féktelen hajtűdobálásban oldódik fel a feszültség, van benne jó adag polgárpukkasztás is az elszenvedett szegénybéllyeg miatt. Nem az a logikája, hogy a melegek automatikusan nőiesek, hanem a sorok között olvasva tudjuk, hogy ilyen

nőiesnek gondolt vonásokkal csupán a figyelmet szeretnék kiprovokálni, néha beszólni, hogy „meleg vagyok, na és?!”

– *Nem gondolja, hogy ez különben rontja a meleg megítélését?*

Sándor Bertalan:

– Biztosan nem segít egy objektív kép kialakításához, de belső motivációját tekintve nagyon is érthető.

– *Ön is így látja akkor, hogy nem...*

Sándor Bertalan:

– Nem örülök neki. Nem szükséges női ruhába öltözködni és vonaglni az utcán. Ez különben sem feltétlenül nőies vonás. Ha egy nő így viselkedik, azt nem nőiesnek, hanem kurvásnak tituláljuk. A női elem éppúgy lehet szolid, visszahúzó-dó, mint ahogy egy férfi vonzerejéből sem von le a szemünkben, ha szerény és csöndes.

– *Bájos.*

Sándor Bertalan:

– Pontosan. Nem a frivol beszélésekben és ripacskodásban nyilvánul meg az, ha valaki nő vagy férfi.

– *Hisz most Istenben?*

Sándor Bertalan:

– *Hogyne.*

– *Mióta?*

Sándor Bertalan:

– Amióta az eszem tudom. Nekem nagyon érdekes a családom.

– *Vallásos család?*

Sándor Bertalan:

– Nagypapám nemzedéke még őrizte az elődöktől ráhagyott szokásokat, így a kereszténység formuláit is. Ez a néphagyományi elemekkel tarkított világ gyerekszemmel tele volt felfedezni való szépséggel, egymás iránti ragaszkodással és valami határtalan békével. Így visszatekintve is varázslatosnak tűnik ez a harmónia. Mintha minden és mindenki kiengesztelődött volna ebben a játszmában. Hívő katolikus nagymám és az anyai nagyszüleim szomszédságában élő, napi bibliaolvasó Eszti néni gyermekkorom tündéreivé nőttek. A szüleim vallásilag vegyes házasságban éltek, ami szigorúan véve igaz, de anakronisztikusan hangzik, mert a hit nem volt meghatározó a hétköznapi életükben. Édesanyám református, édesapám görög katolikus.

– *Ez konfliktusokat teremtett?*

Sándor Bertalan:

– Nem különösebben. Falun általában egyszerűen intézték el a dolgot. A fiúk követték az apjuk hagyományát, a lányok az anyjukét. Hogy árnyaljuk a képet, nálunk ez sem volt így.

Mindannyiunkat református templomban kereszteltek meg, én felnőttkorban katolizáltam. De ez sem jelentett elhordozhatatlan problémát, néhány mondattal megbeszéltük. Elkezdtem kutatni a felekezetek közötti különbségeket. A sok állításból és tagadásból kezdett kiviláglani számomra, hogy a katolikus tanítás teljesebb, alaposabb választ ad bizonyos kérdésekre. Már-már lenyűgözött a következetessége és elszánt hagyománytisztelete. A felismert igazság pedig kötelez. Bár rengeteg belső önellentmondással küzd ez a közösség is, mint katolikus egyházat szeretem, magaménak vallom, és a tanításait is többnyire helyénvalónak érzem.

– *Milyen ellentmondásokat érez?*

Sándor Bertalan:

– Mármost az egyházon belül?

– Igen.

Sándor Bertalan:

– Óriási rendezetlenség uralkodik például az elváltak és újraraházasodott emberek lelkipásztori ellátásában.

– *Elvált emberekével? Arra gondol, hogyha valaki elvált, akkor...*

Sándor Bertalan:

– Ha elvált valaki, félig elkárhozottként kezelik, nem járulhat szentségekhez. Ez teljesen képmutató, hamis dolog. Sok-

kal jobban tetszik nekem az az ortodox megoldás, hogy engedik újravezényesíteni azokat az egyháztagekat, akiknek valami miatt félreklott az életük, mert a bukásra hajlamos, de gyógyítandó embert nézik és nem a törvény betűjét.

– Gyakorlatilag Isten előtt esküsznek a templomban.

Sándor Bertalan:

– Az egész jogi beállítás ellentmondásos. Ha a másik fél elköltözött Dél-Amerikába, és megszűnt a szeretet, a kapcsolat, tehát soha többé nem látod az életben, de a másik él, akkor – azt mondják, hogy – érvényes a házasság. Ha a házastárs már meghalt, és elporladt a teste, akkor viszont megszűnt az akadály az újravezényesítés előtt.

Mit sugall ez a képlet? Hogy fontosabb a fizikai létezés és nem a kapcsolat, mint a lelki-szellemi közelség. Ezt egy néven szokás nevezni: materializmus.

– Nyilván, az érzelem fontosabb lehet.

Sándor Bertalan:

– De a törvény nem ezt állítja, és nem ezt ösztönzi.

– Hogy érzi, van esély ezen változtatni?

Sándor Bertalan:

– Mindenre van esély, amíg lélegzetet veszünk...

– Vannak már lépések?

Sándor Bertalan:

– Feltételezem, hogy igen. Annnyira azért nem vagyok öntelt, hogy ez csak az én fejemben és szívemben fordult meg eddig. Ezen kívül arról sincs információm, milyen terv szerint adagolják az arzént...

– Igen, ez is egy megoldás.

Sándor Bertalan:

– Némi cinizmussal állíthatjuk, hogy ez jól bevált már zűrés történelmi korokban.

– Milyen volt a gyerekkora?

Sándor Bertalan:

– A felcseperedésem egy zárt, társadalmilag mozdulatlan világban zajlott, azonban ez a játékunkat csöppet sem zavarta. Hagyományos nevelést kaptam, jártam hittanra, konfirmáltam, részt vettem az istentiszteleteken. Végül az Adyval kezdődő irodalmi tanulmányaim vezettek rá, hogy ez az élet nem játék. Van valami fontos és meghatározó a valóság szövetén túl.

– Ady versei?

Sándor Bertalan:

– Igen, az őszinte istenkeresése megérintett. Később, a többi irodalmi alkotásban hasonló élményt találtam. A verseken keresztül kezdtem el érdeklődni, így jutottam aztán fiatal fel-

nőtként ismét a Bibliához. Szavakkal nem lehet érzékeltetni annak a jelentőségét, hogy érettségi után értelmi fogyatékos gyerekek közé kerültem gondozónak. Hatalmas, katartikus élmény volt, hogy velük kerültem bizalmas kapcsolatba, akiket a versengő „kinti” világ nem becsült semmire. Sokan azt gondolják, hogy a fogyatékos emberek nem értik az élet eseményeit, pedig érzelmileg sokat átélő, a maguk ártatlanságában gyönyörű és tökéletes lények. Sokat segített a hitemben és a kereszténységem tudatos vállalásában az ő számítás nélküli barátságuk. Kezdtem tudatosan keresni az igazságot, a magam rítusát és közösségét. Hosszú és kételyekkel is szegélyezett ösvényen találtam rá végül a ferencességre, azon belül a kapucinus rendre, amelyet nagyon szerettem, máig büszke vagyok rá, hogy néhány évig a tagja voltam.

– *A kapucinusokról és persze a többi rendről is nálunk manapság keveset tudni.*

Sándor Bertalan:

– Igen, bár ahogy aktivizálódnak, már nem is annyira ismeretlenek. A kapucinus rend gyökereiben visszanyúlik Assisi Szent Ferencnek a 13. század első éveiben elindított megújulási mozgalmához. Francesco egy feltörekvő, gazdag posztókereskedő egyetlen fiaként látta meg a napvilágot. Szembesülve a gazdagsági és politikai gátlástalanság embertelenségével, megalakítja tanítványaival a Kisebb Testvérek közösségét, amelyet az alapítók naivitásával, nem gondol szigorú szervezetnek. Követői kezébe csak rövid, szinte szentírási idézetekből álló regulát ad – amelyet III. Honóriusz pápa 1223-ban jó-

váhagy –, talán éppen ezért, később egymással viaskodó csoportosulások bontják meg a testvéri egységet. A kapucinus reform a 16. század első felében indul, önálló renddé azonban csak kilencven év múlva válik, V. Pál rendeletére. Ez a reformszárny kezdetben kifejezetten remetéskedő irányzat volt, fontos azonban megjegyezni, hogy a kezdetektől kivette a részét a világ gondjainak enyhítéséből is. Pestisjárvány idején a rend tagjai betegeket áptak, gyakran saját életüket is feláldozva. Az egyszerűséget, a szegénységben pedig az egyszerű néphez való közelséget próbálták megélni. Egyébként, emlékeim szerint, a kapucinusok rendje jelenleg a latin egyház negyedik legnépesebb férfi szerzetesközössége. A jezsuiták, az obszerváns ferencesek és a szaléziek előzik meg létszámban. Mindhárom ferences ágat összeadva, a Kisebb Testvérek családja a legnépesebb.

– *Mivel foglalkoznak? Gyógyítással, tanítással?*

Sándor Bertalan:

– A mintegy tizenkétezer rendtag egyharmada missziós területeken dolgozik. Van, aki oktat, más lelkipásztori szolgálattal vesz részt a munkában. Egy ilyen méretű közösségben természetesen jó értelemben vett szakosodási folyamat indul el. Szükség van tudományos munkákban vagy szervezésben járatos emberekre is. Egyéni elhivatottság és a képességek döntenek el, szerencsés helyzetben, hogy ki milyen helyen munkálkodik. Elsősorban az előljárók feladata és felelőssége, hogy az egyéni adományokat optimálisan próbálják kamatoztatni. A kapucinusideál szerint, keresnünk kell a szegényebbek, az egyszerűbb

emberek közelségét. Az evangélium hirdetése erre az őszinte bizalomra és barátságra épülhet. És aztán jól-rosszul sikerül bizonyos történelmi konstellációkban. Nyilván egy nyugat-európai, polgárosodott társadalomban a nagyobb anyagi jólét mást enged meg, műemlék kolostorokkal és már-már fenntarthatatlan ingatlanokkal. Inkább szivárvány az éjszakában, de megtörténik, hogy egy belga rendtárs két diplomával a zsebében naponta négy órára utcaseprést vállal, ezzel járul hozzá a közös kassza gyarapításához és a városlakók komfortjához. A többi idejében kutat, publikál, tanít. Dél-Amerikában, a brazil testvérek között előfordul, hogy feladják a barokk örökséget, és elmennek az őserdei indiánok közé, vagy kis csoportokban házat vesznek a lakosság mellett. Így nem kell számukra elmesélni, hogyan és miből élnek azok, akikhez Isten küldi őket. Földrészenként és országonként más és más irányzatok, megoldások léteznek, s az alapszellemiség felemelően lelkesítő.

– *Nem irritálja, hogy bizonyos egyházi körökben is már inkább az anyagiak dominálnak?*

Sándor Bertalan:

– Hogyne. Számomra szenvedést okozott, ha azt láttam, hogy árulás van az eszmények terén. Misszióba akartam menni. Folyamatosan azt láttam, hogy...

– *Nem engedték el?*

Sándor Bertalan:

– Valóban ez történt. A rendszerváltás utáni helyreállítás

abból állt, hogy a trianoni határon belül maradt kolostorokat visszafoglaljuk, és az ingatlanokat felújítjuk. Aztán láttam, inkább az épületeknek szólt ez a nagy a ragaszkodás, nem a nagy céloknak. A belső renováció csak késlekedett. Amikor egy olaszországi spirituális kurzus után az előadót meghívtuk hozzánk, alig lehetett elérni, hogy a rendtartomány nagy része legalább összejöjjön meghallgatni az üzenetét. A praxis számomra egyre inkább kongott az ürességtől, vágytam arra, hogy valami igazi, eredeti és tiszta dologba kezdjek. De az intézményrendszer nem mindig kedvez az egyéni ambícióknak...

– *Miért nem engedték el?*

Sándor Bertalan:

– Nagyon kevesen voltunk, nyilván attól féltek, hogy az idősek kiesése után a működőképesség kockán forog majd. Jó volt a megérzés, a kezelési mód viszont katasztrofális. Így szép lassan elvesztegették az új jelentkezőket, és tényleg a tönk szélére sodorták az ügyet. Nincs ebben semmi újdonság: aki csak kapni szeretne, de nem képes nagylelkűsögre, belepusztul ebbe az egyoldalúságba. A Holt-tenger csak elnyeli a Jordán folyó vizét, nincs kivezetése, ezért a sókoncentrátuma lehetlenné teszi benne az életet...

– *Hány rendház volt?*

Sándor Bertalan:

– Anno a rend négy házzal rendelkezett Magyarországon. A fővárosban, Tatán, Mórton és Máriabesnyőn, ami hivatalo-

san Gödöllő része. Az utóbbi volt az építészetileg is leginkább rendi hagyományokat követő fészek, ezt mára már felszámolták, átadták egyházmegyei használatra. Annyira lecsökkent a létszám, hogy a tartomány önálló státusát a rendi vezetés fel függesztette.

– *És ön melyikben volt?*

Sándor Bertalan:

– Javarészt Máriabesnyőn éltem, illetve a főiskolai tanulmányaim idején, Budán, a Fő utcában.

– *Ha valaki, mondjuk, önhöz hasonlóan, ferences szerzetes szeretne lenni, akkor milyen utat kell végigjárnia?*

Sándor Bertalan:

– A középfokú végzettség a belépő. Ha az illető papságra is készül, akkor az érettségi az alapkövetelmény.

– *Egyházi iskolát kell előtte kijárni?*

Sándor Bertalan:

– Nem, én sem egyházi iskolába jártam. A felvételi beszélgetés a tartományfőnökkel történik, s ha ő mindent megfelelőnek ítél, ezt követi a jelöltidő, amely minimálisan fél év. Ekkor még nem öltözik be a jelentkező, civil ruhában próbálja felmérni a közösség életét és a saját elhatározása komolyságát. A megvalósításban több lépcső is létezik. Kezdődhet például azzal, hogy hétvégeként a házban vendégeskedik, eljár a kö-

zös imákra és étkezésekre, beszélget a régebbi tagokkal. Az utolsó periódusban általában már beköltöznek, próbálják a teljes napirendet követni. A jelöltségi idő végeztével történik meg a beöltözés, ettől a lépéstől számít a hivatalos noviciátus, az újoncév. Fokozatosan történik a bevezetés és elköteleződés, amit a végén az örökfogadalom pecsétel meg mindkét fél, a közösség és a tag részéről is.

– *Mi kell ehhez? Elhivatottság?*

Sándor Bertalan:

– Az elhivatottság nehezen mérhető, inkább következtetni lehet rá az egyén megnyilvánulásaiából. De szerelemteszt sem létezik. A másik szavait, tetteit, következetességét teszem mérlegre, hogy megtudjam, fontos vagyok-e számára. Ezért az érdeklődő indítékainak megismerésére több szűrőből álló mechanizmust építettek fel. A ferences regula szerint a provinciálisnak van joga felvenni valakit a rendbe, de ezt egy testületnek vagy képzési csoportnak delegálhatja, tehát bevonhat a döntésébe másokat is. Ezen túl működik egy noviciusmester, ha a jelölteknek nincs külön vezetője, akkor az ő gondja szokott lenni, hogy az utánpótlást felügyelje, kifelé népszerűsítse a közösséget. Általában maga a közösség az, ami kiválaszt, vagy megerősít. Van egy informális értékelési folyamat, egymás között időnként megvitatják a rendtagok, néha szavazással is egybekötve, hogy mennyire tartják az illetőt alkalmasnak.

– *A beiktatás nyilván ceremóniával jár.*

Sándor Bertalan:

– A rendi élet a ruha felvételével kezdődik. Ezt az aktust, tapasztalataim szerint, Közép-Európában és tőlünk keletre túlmisztifikálják. Ez összefügg a korábban említett egyházi tisztség túlértékelésével.

Demokratikus hagyományokkal bíró államokban szinte nem is ismerik a szerzetesi öltözéket. Egy-két egyszerű szimbólum, kitűző vagy kereszt fejezik ki a közösséghez tartozást, és persze az odaadottság, amit nehezebb feltűnő, külső kelésekkel csak megjátszani.

A beöltözést követően rendi képzést kapnak a jelentkezők, ami magában foglal egy kevés teológiai előkészítést, a rendtörténet és a regula tanulmányozását, tehát a szerzetesi hagyományok átadását. Közösen zsolozsmáznak, megismerik a rendi élet alapjait. A fogadalmas időszak alatt megkezdik a teológiai tanulmányokat.

– És ez főiskola?

Sándor Bertalan:

– Főiskola. Ha tehetségesebb a jelölt, akkor belefér, hogy rögtön egyetemre küldik. Illetve jelenleg működik egy rendek közötti szerzetesi főiskola, a Sapientia. Korábban, a Rákosi által elrendelt feloszlítás után csak három férfirend, a bencés, a ferences és a piarista maradt talpon, és külön-külön működtethetett főiskolát.

– Hol folyik az oktatás? Csak azért kérdezem, mert nekem van egy barátom, aki ferences szerzetesként járt a Pázmányra.

Sándor Bertalan:

– Létezett egy saját Ferences Hittudományi Főiskola, de valóban nem mindenki járt ide. Akik az ELTE-n párhuzamosan szereztek tanári diplomát, azok időnként áthallgattak a Pázmányra is. Megtörtént, hogy valaki csak ott végezte a tanulmányait.

– *Nem Budapesten volt a központjuk. Csak páran laktak ott.*

Sándor Bertalan:

– Igen, a dunántúli régió területe alkotja a másik, Marianus névre hallgató, magyar provinciát. A főiskolai képzésben gyakran követtek egyéni forgatókönyvet, aszerint, hogy kinek hogyan jöttek össze ideálisabban a vizsgái.

– *Diploma nélkül lehet valaki szerzetes?*

Sándor Bertalan:

– Ez egészen természetes. A szerzetesség és a papság teljesen különálló hivatás.

– *Itt jelzi az ember, hogy akar-e továbbtanulni?*

Sándor Bertalan:

– Így van. Általában az indulás alkalmával szokott nyilatkozni a belépő, hogy pap szeretne-e lenni, vagy sem. De ha nem érez elhivatottságot a papi szolgálatra, abban az esetben is kell néhány évig teológiát hallgatnia. Egyrészt azért, hogy hitbéli kérdések felmerülése esetén képben legyen.

– Mit gondol, manapság elképzelhető, hogy a szerzetes reggeltől estig ül a cellájában, nincs kapcsolata az emberekkel, és egész nap csak elmélkedik?

Sándor Bertalan:

– Nem hiszem, ilyesmi már aligha létezik. Az a világ már elmúlt, hogy jámborul imádkozgatja a rózsafüzért, és úgy hal meg, hogy tele van a feje giccses és mágikus képzetekkel. Még ha remeteként is éli le valaki az életét, akkor is fontos, hogy tisztában legyen a hitünk alapjaival. Akár hitoktatóként, akár lelki vezetőként igényelhetik az ő segítségét, nem beszélve arról, hogy az ő egyéni lelki élete szempontjából sem közböbs, milyen ismeretei vannak a keresztény tanításból. Szóval, valamilyen teológiai ismeretet mindenképpen elvárnak. Ezt nagyon előremutatónak tartom.

– Végigélte ezt? Novícius volt.

Sándor Bertalan:

– Utána teológiát tanultam a ferences főiskolán. Rendi képzést itthon és Olaszországban kaptam. Ezek végén következett a papszentelésem.

– Mikor?

Sándor Bertalan:

– 1995. május 6-án szenteltek pappá.

– Utána hogyan alakult az élete?

Sándor Bertalan:

– Segédlelkészként Máriabesnyőn maradtam, hitoktattam és a szokásos papi feladatokat végeztem: miséztem, prédikáltam, kereszteltem, eskettem, temettem... A következő év elején jöttem el, akkor jelentettem be a tartományfőnökömnek.

– *Miért kellett eljönnie?*

Sándor Bertalan:

– Nem kellett, az én döntésem volt. Éreztem annak a feszültségét, hogy a melegségem nagyon erősen jelentkezik, én pedig nem kaptam elég erőt az önmegtartóztató élethez. Félmegoldásokat még gondolati szinten sem fogadtam el. Nem kívántam tovább hazudozni, színészkedni. A rám bízottak iránti felelősség is azt sugallta, hogy áttetsző élettel lehetek a hiteles vezetőjük. Röviden: hogy ők egy képlet szerint gondolkodnak rólam, és én közben egészen más életvitelt folytassak, azt nem bírtam elviselni. Ismerek olyanokat, akiknek ez nem okoz gondot. Meglehetősen toprongyokká váltak az évek során. Látszik az életükben a megalkuvás gyümölcse.

– *Gyakorlatilag jellemtelen dolognak tartja az alakoskodást.*

Sándor Bertalan:

– Igen. És ezt intő jelnek tartottam, erre a pontra nem szeretnék eljutni.

– *Hogyan zajlott le a kilépési folyamata?*

Sándor Bertalan:

– Írtam a provinciálisnak egy levelet, amelyben közöltem, hogy nem tudok tovább maradni. Tudomásul vette ezt, és elindult a hivatalos felmentési folyamat a rendi vezetők bevonásával...

– *Csak megírta, hogy elment?*

Sándor Bertalan:

– Nem, nem. Megbeszéltem vele, de írásban is letettem az asztalára, a hivatalos eljárás kedvéért.

– *A melegségére is hivatkoztál?*

Sándor Bertalan:

– Nem hivatkoztam a melegségemre. Akkor még csak azt éreztem, hogy nekem nem ez az életmódom.

– *És ez hogyan működik?*

Sándor Bertalan:

– Megindul a procedúra, a szerzetesi fogadalmak alóli felmentés érdekében.

– *Volt valami kellemetlensége?*

Sándor Bertalan:

– Nem volt semmi különös. Annyi talán, hogy csak egy év

elteltével küldték tovább a kérésem egy kísérőlevéllel a generálishoz...

– *A generális egy...?*

Sándor Bertalan:

– Ő a rend legfőbb elöljárója. Minden szerzetesrend saját központi irányítással működik. A világ összes kapucinusának egy személy a közös vezetője, őt nevezik generálisnak.

– *Az ön ügye idáig elment?*

Sándor Bertalan:

– Persze, teljesen bevett eljárás, hogy a generális szintjén foglalkoznak a kilépési ügyekkel. Ő terjeszti föl aztán a továbbiakban a Szentszéknek. Időnként az egész világra kiterjedő statisztikát is kell közölniük arról, hogy milyen jellegű változások voltak a rendben. Ennek részét képezi, hogy milyen mértékű a kilépések, felmentések száma.

– *Sokan kilépnek különben?*

Sándor Bertalan:

– Pontos adatokat nem ismerek, de attól tartok, hogy ez a folyamat feltartóztathatatlan, voltak és vannak szerzetesi közösséget elhagyó emberek. A közvetlen rendtársaim között is van olyan, aki megnősült.

– *Ez miként esett meg? Egyszer csak beleszeretett egy lányba?*

Sándor Bertalan:

– Ilyen egyszerű ez! Elkezdődött egy kapcsolat, amit ideig-óráig lehet titkolni. Megesett, hogy a harmadik gyerek érkezése után a paptestvérem bement a püspökéhez, „felmondani”. Közölte, hogy „bocsánat, én ezt már nem csinálom így tovább!”

Pedig még ekkor sem akarták elbocsátani. Többnyire úgy oldják meg, hogy segítenek fölnevelni a gyerekeket. Csak maradjon az illető, mert kevés pap van.

– *Tehát egyházi berkeken belül is lehet ezt valahogyan kezelni?*

Sándor Bertalan:

– Azt hallottam, hogy egyik déli egyházmegyében külön pénzügyi keretet tartottak fenn azoknak a gyerekeknek a nevelésére, akiknek az édesapja pap.

– *Ez azért van így, mert kevés a pap?*

Sándor Bertalan:

– Egyértelműen. De nyilván azért ez nem ennyire egyszerű. Nem úgy vetődik fel a kérdés, hogy ha megvan a két lába, akkor jöjjön. Latin szertartású papnak sem feltétlenül rossz az az ember, akinek gyereke születik. Tényleg szükség van minden dolgos kézre, egyetlen ember kiesése is érezhető űrt hagy maga után.

– *Több pap lenne, ha mondjuk a reformátusokhoz hasonlóan, a katolikusok is házasodhatnának?*

Sándor Bertalan:

– Abban nem vagyok biztos, hogy automatikusan bekövetkezne a létszámnövekedés. A papi pálya önmagában sok áldozatot kíván, és attól még nem vállalkoznának szívesebben erre a kalandra, ha ezt nő emberként tehetnék. Sőt. A család mellett még inkább meg kell gondolni, hogy a szűkös anyagi körülmények vállalhatóak-e, vagy sem. A görög katolikus kollégák családosan végezhetik szolgálatukat. Vidéki kis plébániák számára is nagy teher egy személy helyett családot eltartani.

Nem gondolom, hogy sokkal több pap lenne, de egészen biztos, hogy tisztább helyzet teremtené a fakultatív cölibátus esetén. Kiegyensúlyozottabb, normálisabb papok élnének közöttünk, akik nem a saját meg nem oldott problémájukat dobálnák a híveik nyakába, és nem betegítenék meg a környezetüket. Egészségesebb, jobb állapot köszöntene be, mellest néhány pappal több is tehetné a dolgát.

– *Hittérítés szempontjából...*

Sándor Bertalan:

– Akik megnősültek, és otthagyták a papságukat, azoknak a jó része visszajönne a szolgálatba, hogyha lehetne. Én is boldogan vállalnám, akár feleennyi fizetésért is a plébániai kerekete, ha elfogadná az egész emberségemet. Nem a hittel, a képmutatással állok harcban.

– *Egy szerzetesrenden belül mennyire számítanak ezek az anyagi dolgok? Nyilván van ellátás, amit kapnak.*

Sándor Bertalan:

– A szerzeteseknél közös kassza, úgynevezett Jézus Szíve Téész üzemel. Minden bevétel oda folyik be. A közösségek kinevezett gondviselője, a házfőnök vagy perjel felelős az anyagi ügyekért, hogy folyamatosan működjön az élet, ki legyenek fizetve a számlák. Amennyiben a tagoknak szükségük van valamire, vele egyeztetnek. Valóban úgy tud funkcionálni a közösség, mint egy család.

– *Tapasztalta már olyat, hogy mondjuk...*

Sándor Bertalan:

– Visszaélést?

– *Igen, visszaélést, vagy protekciót. Hogy például valaki azért kapott meg egy dolgot, mert jóban volt az engedélyezővel?*

Sándor Bertalan:

– Mindenre van példa. Hogyne. Előfordulnak furcsa visszaélések, de itt most csúnya lenne név szerint sorolni az eseteket.

– *Nem kell név szerint.*

Sándor Bertalan:

– Volt olyan durva részrehajlás, amikor jelentős anyagi eszközök csúsztak el itt-ott. Mondjuk egy autó kibulizása, és valamelyik kedves ismerősnek kézen-közön való odajuttatása. Aki pénzzel bánik, nem kerül el a kísértés, hogy ne tisztán nyúljon hozzá.

– *És ezt miként tudták ott bent elintézni?*

Sándor Bertalan:

– Egyházi körökben az anyagi javak néha gátlástalanul felhasználhatók. Igazából semmi kontroll nincs.

– *Amikor az egyik szerzetes előnyt élvezett, akkor a másik nem tett panaszt, vagy nem tartottak attól, hogy esetleg általa kitudódik?*

Sándor Bertalan:

– A kéz ott is kezet mos. Mindenkinek megvolt a maga kis vára, és a többiek nem kaszáltak a szomszéd lucernásában. Túl keveset éltünk együtt, és azért ügyesen el voltak simítva ezek az ügyletek, csak a nagyon kíváncsiaknak szűrtak szemet. Ezért nem volt zúgolódás, de aki nyitott szemmel járt, az észre vehette a sumákságot. Amikor egy pap átveszi kinevezését, korlátlan úrrá lép elő, és nagyon-nagyon rosszul kell sáfárkodnia, hogy valaki rászóljon.

– *Milyen bevételek vannak egy plébánián?*

Sándor Bertalan:

– Erről csak részinformációim vannak. Szerzetesként nem kellett pénz fölött őrködnöm. Még megbecsülni sem tudom a bevételek nagyságát. Viszont azt tudom, hogy egy templomfelújításnál milliós összegek mozognak.

– *Mennyit tesznek ki az adományok?*

Sándor Bertalan:

– Az egyházi adó címen történő befizetések cseppet jelentenek a tengerben. Abból aligha lehet üzemeltetni a templomot, de mondjuk az áramszámlát ki lehet fizetni. Nagyon kevés.

– *Az istentisztelet alkalmával összehelperselyezett pénzekre is gondol?*

Sándor Bertalan:

– Igen, azokra is. A napi kiadásokra éppen hogy elegendők. Ha valami jelentősebb felújítás van, azt vagy központi keretektől fedezik, vagy adományokból. Esetleg pályázatok is szóba jöhetnek. Az állami pályázatokkal még el kell számolni, de mondjuk külföldi egyházi támogatásokkal meglehetősen szabadon gazdálkodhattak eddig.

– *Azért adják könnyebben, mert megbízhatóbbnak tartják a papokat?*

Sándor Bertalan:

– Igen. Általában nagy egyházi szervezetek juttatnak a helyi egyházi közösségeknek. Nekünk a Generális Kúria is küldött többször címzett támogatást.

– *És ott nem is feltételezik, hogy esetleg visszaélés fog történni?*

Sándor Bertalan:

– Nem látnak bele a kártyákba. Megküldenek nekik Ró-

mába egy magyar nyelvű elszámolást, csatolva a számlákat. Ebből a papírhalomból még egy hazai laikus sem tudja egyértelműen kibogarászni, mi ebből az áfa. Én nem mondom azt, hogy mindenki ezt csinálja. Sőt.

– *De megtörténhet...*

Sándor Bertalan:

– Ahol megvan a lehetőség, ott a csábítás szárnyakat ad...

– *És mi a véleménye a mise alatt összegyűjtött pénzről?*

Sándor Bertalan:

– Ja, az adománygyűjtés...

– *Nem tartja ezt erőszakos módszernek?*

Sándor Bertalan:

– Nagyon buta és lelkipásztori szempontból teljesen félresiklott jelenségnek tartom. Eredetileg az lenne az üzenete ennek a gesztusnak, hogy a liturgiába bekapcsolódó valamilyen számára kedves tulajdonától örömmel megválik. Áldozatot hoz, ezzel kimutatja a háláját a Teremtőnek, és hozzájárul a közösség ünnepléséhez. Az ókorban még valódi terményt, birkát, kenyeret, bort tettek le a pap kezébe, aki abból gondosan kiválasztotta az eucharisziához illő ajándékot. Az egész folyamatot áthatotta az önkéntesség és a hálaáldozat szelleme. Amióta a pénz általános fizetőeszközzé lett, ez a szokás is átalakult. Attól tartok, hogy rövidesen hitelkártya-leolvasót

hordoznak körbe a ministránsok, és a padokban ülők kedves mosollyal pötyögtetik majd be a PIN-kódjukat. Amikor a Kárpátalján elkezdődött a ferences misszió, a magyar plébániákon megszüntették a miseszándékok után kötelezően megállapított díjat. Az eredménye az lett, hogy szegénységükből jóval bőségesebben áldoztak a templomok javára az emberek, mert látták, hogy nem a hatodik bőrt akarják lenyúzni róluk.

– *Beszüntették az adományokat?*

Sándor Bertalan:

– Azt mondták, hogy ők mindenképp miséznek, bárki kérésére, ezért nem fogadnak el külön fizetséget.

– *Gyakorlatilag a miséért kérnék ezt a pénzt, amit összegyűjtnek?*

Sándor Bertalan:

– Nem, a perselyezés alkalmával azokat a hozzájárulásokat gyűjtik be, amelyekből aztán fedezik az egyházközség fenntartását. Van, amikor címzett gyűjtés folyik, például a katolikus iskolák vagy szociális intézmények részére. Az előző példával azt szerettem volna megvilágítani, hogy inkább megbecsülik és értékelik az emberek azt, ha látják, hogy nem a harácsolás a mögöttes cél. És amit adtak, azt helyes célra használják fel. Ezt az értelmét vesztett szokást nagy meglepéssel szüntetném meg, ha lenne rá lehetőségem.

– *Van rá esély?*

Sándor Bertalan:

– Reméljük.

– *Mennyire kellemetlen, ha valaki nem tud beletenni semmit a kosárkába?*

Sándor Bertalan:

– Próbálja ki, majd meglátja! Én jártam már úgy, hogy ott-hon felejtettem a pénztárcám. Bérlettel utazom, vasárnap délelőtt Budapesten háztól házig visz a BKV. Szóval nem vittem magammal pénzt, és következésképpen én sem dobtam semmit a felém nyújtott kosárba. Kellemetlen, amikor az ember orra alá dugják, és a mellette ülők fél szemmel figyelik mindezt. Aztán túltettem magam rajta, felnőtt ember vagyok. Isten látja, hogy nem a szándékkal volt a baj, hanem külső akadály lépett fel. Van, akit különösebben nem zavar ez a mód, de nyilván szerepel a számításban, hogy sokakat zseníroz, ha látja a társuk az adakozókedvüket is.

– *Hogyan tudja összeegyeztetni az elhangzottakat a hitével?*

Sándor Bertalan:

– A názáreti Jézus követése bűnös embereknek való. Ő mondta, hogy nem az egészségesek szorulnak rá a gyógyítóra. El kell viselnünk, hogy az üdvösség jelen állapotában a búza mellett ott éktelenkedik a konkoly is. Ez kétségtelenül nem szívderítő látvány. Ha valaki arra hivatkozik nálam, hogy csalódott a papok becsületében, és ezért hátat fordított az egy-

háznak, azt szoktam válaszolni, hogy én feltételezhetően dupla annyi rosszat tudok felhozni az enyémekek szegyenére. Az Isten országa ilyen kétértelműségek és botrányok ellenére valószínűleg meg kötöttünk, ha van bátorságunk megtérni és újat kezdeni.

– Ön akkor ezek szerint jelen pillanatban is gyakorolja a vallását.

Sándor Bertalan:

– Sőt, a papi működésemet is folytatom. Egy bank alkalmazottja vagyok pillanatnyilag, így közel maradtam az egyházi miliőhöz. Az Öt Kenyér Keresztény Közösség révén megkeresnek bennünket a legkülönbözőbb élethelyzetű emberek, tanácsot, támogatást kérve. Vagy a honlapunkba botlanak, és írnak az e-mailünkre. Általában beszélgetésre van a legnagyobb igény, valamiféle tisztázó lelki vezetői alkalmakra. Előfordul, hogy kifejezetten gyónni jönnek. A közösségünkben tavaly húsvétkor kereszteltünk egy fiút, most pedig egyik tagunk első áldozása történt a nagycsütörtöki misénkben. Időnként ilyen szentség-kiszolgáltatások is létrejönnek.

– Ezt ön is végezheti?

Sándor Bertalan:

– Az egyházjog csőrcsavarjain már túltettem magam. Hivatalosan az a helyzet, hogy az a pap, akit felfüggesztettek...

„Önt felfüggesztették?”

Sándor Bertalan:

– Az a püspök, aki megadta a működési engedélyt, fel is függesztheti azt. Az engem szentelő váci püspök, miután eljöttem a rendből, hivatalosan felfüggesztett a papi funkciók nyilvános végzése alól, tehát én nem vezethetek templomokban liturgiát. Azon kívül elvileg ugyan tilos, de érvényes, ha misézek. Úgy látom, hogy az a világ, ahová készülődünk, elsősorban nem az egyházi előírásokon nyugszik. Szóval magam részéről úgy intézem el, hogy felülemelkedem a betű hatalmán a lélek javára. Egyébként magam is örömmel döbbszem rá nemrég, hogy szabadtéren szenteltek diakónussá és pappá is. Mintha ezzel jelezte volna az Ég, hogy nem a rendezett keretek közötti megismerést, hanem az ő világában kifejtett szorgoskodást szánta nekem. A legnagyobb ajándéka ennek az önkéntes száműzetésnek, hogy sokkal nagyobb szabadságot élvezek, és inkább tudom az emberek javát kötöttségek, hivatali módon képviselendő előírások nélkül szolgálni. És végre elfogadni őket úgy, abban az állapotban, ahogyan élnek. Sok lehetőség nyílik arra, hogy olyanokat is elérjek, akik a hagyományos keretekbe nem illenek bele, és nem érinti meg őket a „hivatásosok” szava. Az Őt Kenyér életébe is beépítettünk olyan alkalmakat, amelyek a kívülállókat szeretnék megszólítani és elgondolkodtatni. Ezt nem erőszakos misszióként fogjuk fel, csak lehetőséget mutatunk fel a magunk tapasztalatai alapján. A beszélgetések során fő szempont, hogy minden megszólaló a maga életén átszűrve adja közre az élményeit, ne csak üres szövegekkel szórakoztassa a társaságot.

– *Mennyire szabályozottak ezek az összejövetelek?*

Sándor Bertalan:

– Ez szinte slágerkérdésnek számít a körünkben. Sokan sóhajtanak fel, hogy „már megint kerítések, kapuk, amelyek az orrunk előtt csapódnak be...” Gondolhatunk így is a szabályokra, mint az életünket megkeserítő, korlátozó törvényekre. A döntési szabadság azonban nem tartósan birtokolható állapot, hanem a létünk határmezsgyéjén átvillanó, törékeny csoda. Ahogyan elkötelezzük magunkat valamelyik választásunkkal, máris elvesztettük azt. A valódi szabadságot éppen a szabályok között találjuk meg.

– *Ha belegondolok, tényleg van benne valami.*

Sándor Bertalan:

Hát persze. Ha kétszer tizenegy játékos összeengedünk a pályán azzal a felhívással, hogy tegyenek bármit tetszésük szerint, abból valószínűleg nem futball, hanem tömegverekedés kerekedik ki. Az anarchia nem élhető forma, a szabályokat megtartva tudunk azok fölé emelkedni. Az utcán járók közül sokan nem tudják, mit ír elő a Ptk. 100. paragrafusa, vagy a Btk. 85. paragrafusának második bekezdése, amennyiben léteznek ilyen hatályos szabályok. Ugyanis ezek a normák nem arra valók, hogy álmunkból felkelve fújjuk őket. A törvény – valljuk Pál apostollal – a törvénszegőkért született. Aki az emberi együttélés szabályait bensőleg elsajátítva éli hétköznapjait, jó esetben soha nem szembesül a törvény szigorával. Az együttélés akkor lehetséges, ha vannak közös, önként vállalt játékszabályok, amelyeket mindenki tiszteletben tart, és amelyeket nem lehet következmények nélkül, önkényesen

felrúgni. Kisebb közösségekben ezek félszavakkal, baráti beszélgetések során tisztázódnak, nagyobb létszámú csoportokban viszont komolyabb megfontolást és tanácskozást igényelnek, az érintettek minél szélesebb körű bevonásával.

– *Milyenek az Öt Kenyér Keresztény Közösség szabályai?*

Sándor Bertalan:

– Az évek során sokat alakultak. Kezdetben inkább szerzetesi regulára emlékeztettek, később néhány alapelvegre egyszerűsödtek. Az élet azonban folyamatosan választ igényelt a részünkről, és a saját gyengeségeink is arra sarkalltak minket, hogy nézzünk szembe velük. Így született a jelenlegi szervezeti és működési szabályzatunk, amely szükségképpen pillanatfelvétel az elmúlt hetek, hónapok állapotáról. Nem tud kész lenni, és soha nem is léphet fel a tökéletesség igényével. Az újabb tapasztalatok alapján a közösségnek mindig aktuális választ kell találnia az időközben jelentkező gondokra, szerveztlenségekre, vagy éppen túlszabályozásokra. Hisszük, hogy a Lélek világosságában jó reményünk van erre.

– *Hol szoktak összejönni?*

Sándor Bertalan:

– Egy alapítványi iskola fogadott be bennünket, és gyakorlatilag az összes tevékenységünk oda koncentrálódik. Jelképesen fizetünk havonta ötezer forintot. Ennek fejében ott jövünk össze csütörtökönként, a heti találkozókön kívül ezen a helyen szervezzük a filmklubot és az agapéket is.

– *Mit jelent a filmklub?*

Sándor Bertalan:

– A filmklub alkalmával közösen megnézünk egy kapcsolati, önismereti kérdésekről szóló alkotást, melyet beszélgetés követ.

– *Milyen jellegű filmeket válogatnak az összejövetelekre?*

Sándor Bertalan:

– Mint említettem, lehet melegséggel, hittel, emberséggel összefüggő a felvetett kérdés. A beszélgetésen van a hangsúly. Ezek a lehetőségek nyitottak, olyan formán, hogy minden tag hozhat vendéget is.

Ezzel próbálunk nyitni, és magunkról első kézből informálni az érdeklődőket. Igyekszünk megmutatni, hogy arcunk, szavunk van. Hasonló nyugókkal bajlódunk, és akik igényt tartanak a barátságunkra, vagy szeretnének többet tudni rólunk, azok megtalálhatnak bennünket.

– *És a zárt összejövetelek?*

Sándor Bertalan:

– Azok jobbára beszélgetésekből állnak. Szóba jöhetnek kereszténységet, melegséget érintő témák. Vannak játékosabb részek, vagy olyan alkalmak, amelyek kifejezetten rendezik közös dolgainkat. Ilyenkor a csoport belső életét beszéljük meg, a terveinket, feladatainkat egyeztetjük. Innen nézve nagyon mozgalmas és élő valóságban van részünk, amely az

igények prése alatt folyamatosan változik. Felmerülnek új ötletek, ezeknek a gondolatoknak a segítségével tudunk mozgékonyan reagálni a minket érő kihívásokra, életszerű kérdésekre. A létszámunk gyarapodásával majd – adja Isten! –, egyre érdekesebbé válik a feladatunk. Azzal lennék elégedett Magyarországot tekintve, ha a Dunántúlon mondjuk négy, a keleti országrészben öt-hat csoport működne, így akik Budapeستtől távolabb élnek, legalább havonta egyszer eljuthatnának a számukra befogadó közeget nyújtó közösségbe. Talán az lenne praktikus eszköz számomra, ha pályázhatnék ösztöndíjra, és két-három év alatt Miskolcon, aztán Szegeden, majd Debrecenben főfoglalkozásként lerakhatnám az alapokat. Visszatérve a realitáshoz, remélem, hogy előbb-utóbb lesznek vidéken is munkatársak, akik magukra vállalják ezt az úttörő szerepet. A magunk eszközeivel és csekély tapasztalatával messzemenően támogatni fogjuk őket ebben.

– *A közösségben ön az egyetlen felszentelt pap?*

Sándor Bertalan:

– Volt más tagunk is.

– *Vele mi történt, kilépett?*

Sándor Bertalan:

– Most pártoló tagként kapcsolódik hozzánk, mert a fővárostól távolabb él, akadályoztatva van abban, hogy rendszeresen járjon a programokra. Viszont több olyan támogatónk van a papság körében, aki szimpatizál a munkánkkal, időn-

ként érdeklődik felőlünk. A támogatásnak sok módja van, ha nyitott a szív.

– *Homoszexuális papok?*

Sándor Bertalan:

– Melegek is, és nem melegek is. Mindkettőre van példa. Van, aki úgy könnyít az életünkön, hogy rendszeresen kölcsönöz számunkra egyházi kellékeket. Amikor a nunciatúra előtt tartottunk nyilvános misét, szintén ő sietett a segítségünkre, mert miseruhám nincsen. Szóval, vannak jóakaróink, akik a partvonalról csendben asszisztálnak.

– *Nem zavarja őket, hogy ez egy homoszexuális közösség?*

Sándor Bertalan:

– Ezt a félreértést tisztáznunk kell. Nem egy újabb homoszexuális csoportosulás vagyunk a sok között, hanem a nevünkben is keresztény közösség a homoszexuálisokért. A tagságnak nem előfeltétele a szexuális irányultság, mint ahogy az életkor, a szemünk színe, vagy az iskolai végzettség sem. Az utóbbi hónapok során kezdtek nem meleg jelentkezők is belépni, ami nagy reményekre jogosít minket. Kiléphetünk a nekünk ácsolt gettóból, és párbeszéd kezdődik a heteroszexuális társadalommal. Ami az eredeti kérdést illeti, nyilván a meleg papok még érzékenyebbek az együttműködésre. De ez sem törvényszerű. Mellesleg nincs még most sem senki orrára írva a homoszexualitása, vagy bármilyen szexualitása. Valószínű, hogy a papok körében jóval magasabb a meleg ará-

nya az általános társadalmi trendhez képest. Ez több okra visszavezethető, és teljesen logikus.

– *Azt gondolja, hogy ha a cölibátust feloldanák, akkor kevesebb lenne a meleg?*

Sándor Bertalan:

– Nem.

– *Egyébként mitől válik valaki meleggé?*

Sándor Bertalan:

– Már Jung kutatta azt, hogy a melegek fogékonyabbak a hagyomány értékeire, a szimbolikus nyelvre, a liturgiában megnyilvánuló szépségre. Ezért rájuk erősebb vonzerőt gyakorolnak az egyházi pályák. A megállapítása magányos és családban élő személyekre egyaránt igaz. Ami pedig az önkéntes cölibátust illeti, nem a melegségre hozhat gyógyírt, hanem a papok szexuális feszültségeire. Ettől függetlenül, nem akarnak majd kevesebben papi szolgálatot vállalni a homoszexuálisok. Hogy mitől válik valaki meleggé? A legtöbb szakértő osztja Kinsey nézetét: a homoszexualitás nem zárja ki a heteroszexualitást, a szexuális viselkedést egy kontinuum mentén képzelhetjük el, különféle kombinációkkal. Bár több férfinak is van gyermekkorában homoerotikus játéka, becslések szerint a férfiak csupán négy százaléka tartja magát felnőttkorában kizárólag homoszexuálisnak. A tisztán látás érdekében meg kell jegyeznünk, hogy a lelki egészséggel foglalkozó kutatások, így például Bell és Weinberg szerint a melegek éppen olyan ki-

egyensúlyozottak, mint a velük összehasonlított heteroszexuálisok. Az állásuk biztonsága és az azzal való elégedettségük azonos volt. A problémáik nem a szexuális vonzalmukból erednek, hanem a környezetük megvetése és kiközösítése okoz fájdalmat számukra.